

України гарантії повернення своїх внесків і створення механізмів їх захисту. Потребує розширення фінансових інструментів, які дадуть можливість залучати кошти фізичних та юридичних осіб у сферу недержавного пенсійного забезпечення та інструментів, у які НПФ можуть вкладати свої активи. Необхідно також забезпечити зі сторони держави сприятливі умов на фондовому ринку, що дасть можливість розширення напрямів інвестування пенсійних активів.

Отже, розвиток НПЗ дасть можливість забезпечити додаткові до державних пенсії громадянам та надасть внутрішньому ринку інвестиційні ресурси, які так потрібні сьогодні Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бірюк С. О. Недержавне пенсійне забезпечення сьогодні та завтра. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://uaib.com.ua/files/articles/1841/87_4.pdf.

2. Голда Є. С. Сучасний стан та перспективи розвитку недержавних пенсійних фондів України. – Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля № 16 (205) 2013. – С. 104–107.

3. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 30.09.2013 року. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/docs/Ogliad/NPF/NPF_III_kv%202013.doc.

4. Чавс Х. В. Діяльність недержавних пенсійних фондів в Україні. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=2100>.

ЮЛІЯ ЛЕЩУК

Науковий керівник:

д.е.н., професор Савельєв Є. В.

ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ НА ГЛОБАЛЬНОМУ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

В умовах посилення процесу глобалізації на сучасному етапі розвитку банківської системи розширюється спектр нових фінансових послуг і зростають обсяги банківських операцій з іноземною валютою. За таких умов банки змушені враховувати зміни валютного курсу шляхом керування валютними ризиками. Оптимізація ризиків, зокрема валютних, є головним у системі факторів, які впливають на фінансовий стан банків та перспективи їх розвитку.

Проблеми ідентифікації, аналізу та управління валютними ризиками банківських установ знайшли своє втілення у працях: Л. О. Примостки [3], Т. А. Коломієць [2], Н. М. Ткачук [4], Н. О. Ботвіної [1].

Валютний ризик – це потенційна загроза фінансовому стану банку в результаті несприятливих змін валютних курсів під впливом різноманітних

факторів внутрішнього та зовнішнього середовищ та є комбінацію джерела ризику, валютної експозиції та наслідків.

Для ефективного управління валютними ризиками необхідно запровадити певну методику аналізу банківських ризиків, яка б включала аналітичні прийоми, що уможливають ефективну реалізацію процесу управління ризиками, котрий включає широкий спектр дій. В систематизованому вигляді процес управління валютними ризиками в банку є послідовністю наступних етапів:

1. ідентифікація – виявлення валютного ризику та визначення причин його виникнення;
2. квантифікація – вимірювання, аналіз та оцінка валютного ризику;
3. контроль – мінімізація валютного ризику за допомогою відповідних методів управління;
4. моніторинг – здійснення постійного контролю за рівнем валютного ризику з механізмом зворотного зв'язку.

Процес управління валютним ризиком полягає у проведенні його детального аналізу, оцінюванні можливих наслідків та виборі методів управління.

Аналіз та оцінка валютного ризику банку включають аналіз тенденцій та ситуації на валютному ринку, зміни процентних ставок за кредитами та депозитами в іноземних валютах на грошово-кредитному ринку, визначення відкритих валютних позицій та дотримання лімітів відкритої валютної позиції по банку в цілому та в розрізі структурних підрозділів, розрахунок та оцінку розміру неузгодженості активів та пасивів в іноземній валюті за термінами до погашення, визначення напрямів та обсягу потоків грошових коштів в окремих валютах, оцінку обсягу балансових та позабалансових статей, які підлягають переоцінці у зв'язку із змінами валютного курсу, аналіз структури балансових та позабалансових статей за валютами, а також продуктів та операцій, що впливають на валютну позицію, розрахунок та оцінку ризику можливих втрат від переоцінки валютних позицій.

В процесі управління валютним ризиком банки використовують дві основні групи методів: управління валютною структурою балансу та хеджування валютного ризику [3].

До методів управління валютною структурою банку належать: управління відкритою валютною позицією або лімітування та диверсифікованість валютного ризику.

Лімітування належить до інструментів адміністративного (неекономічного) типу і як метод управління валютним ризиком полягає у встановленні прямих обмежень на операції з валютними цінностями. Використовуються наступні види лімітів:

- ліміт на операції з контрагентами та клієнтами;
- ліміт на кожен день і кожного дилера;
- ліміт на іноземні держави;
- ліміт інструментарію;
- ліміт збитків.

Диверсифікованість валютного ризику полягає в розподілі активів за різними валютами.

Відомим в сучасній практиці є досвід використання методів мінімізації валютного ризику до якого належить метчінг – метод, що передбачає взаємний залік купівлі або продажу іноземної валюти по активу і пасиву та неттінг – максимальне скорочення обсягів валютних операцій шляхом їх укрупнення.

Широкого застосування набуває страхування валютних ризиків, яке у світовій практиці називають хеджуванням. Його суть полягає у застосуванні фінансових операцій та угод, які дають змогу зменшити ризик.

З появою плаваючих валютних взаєморозрахунків росте увага до пошуку методів хеджування валютних ризиків. Сьогодні фінансовий світ використовує п'ять альтернативних методів хеджування валютних ризиків:

Таблиця 1

Методи хеджування [1]

Метод	Пояснення
1. Форвардний контракт	Контракт, який дає право на купівлю чи продаж іноземної валюти з поставкою в якийсь визначений час у майбутньому
2. Ф'ючерсний контракт	Стандартизований контракт по валютному ф'ючерсу, який можна купувати і продавати. Якщо учасники контракту здійснюють продаж, то це значить, що він знаходиться в «короткій позиції» за вказаною валютою, а якщо здійснює купівлю – то в «довгій позиції» за цією валютою
3. Опціонний контракт	Стандартизований контракт, який дає своєму володарю право купити (опціон «колл») або продати (опціон «пут») іноземну валюту за фіксованою ціною
4. Опціон по ф'ючерсу	Стандартизований контракт, який дає своєму власнику право купити або продати ф'ючерсний валютний контракт
5. Валютний своп	Контракт, який передбачає обмін борговими платіжними зобов'язаннями сторін, які виражені в різних іноземних валютах

Головною метою використання відповідних методів хеджування є своєчасне здійснення валютно-обмінних операцій – ще до того як відбудеться небажана зміна курсів, або ж компенсування збитків від такої зміни за рахунок паралельних операцій з валютою, курс якої змінюється в протилежному напрямку [6].

При виборі та застосуванні методів регулювання валютного ризику банку доцільно враховувати доступність та економічну доцільність їх використання з огляду на зовнішні та внутрішні обмеження, а також валютну ризик-стратегію банку. Порядок застосування розглянутих вище методів визначатиметься величиною, динамікою та структурою внутрішньобанківських фінансових пропорцій, які формуються внаслідок проведення валютних операцій та визначають напрямки впливу на рівновагу банку валютного ризику. Удосконалення методів регулювання валютного ризику банку також є однією з передумов інтенсифікації регіональної валютної інтеграції як на рівні окремих суб'єктів господарювання, так і на макроекономічному рівні.

Порівнюючи зазначені деривативи з позиції їх дієвості в управлінні валютним ризиком банківської установи, я дійшла висновку, що операції типу «своп» мають найбільший потенціал мінімізації валютного ризику у сучасних умовах. Вони являють собою комбінацію угод купівлі та продажу іноземної валюти з різними датами валютування, що поєднує в собі операції «спот» і «форвард». При цьому обсяги вимог і зобов'язань у певній валюті є рівними, отже не утворюється відкрита валютна позиція.

Отже, основою успішної діяльності фінансової установи, в тому числі й банківської, є індивідуальний комплексний підхід до вирішення проблемного питання засобами підбору адаптивної комбінації методів керування валютними ризиками. Реалізація запропонованих заходів дозволить банкам знизити ступінь ризиковості операцій які підлягають зустрічі з валютним ризиками, оскільки уникнути його повністю не можливо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ботвіна Н. О. Проведення валютних операцій комерційними банками та методика їх оцінювання / Н. О. Ботвіна // *Бізнес-навігатор*. – № 2 (17). – Херсон, – 2009. С. 82–88.

2. Коломієць Т. Причини та методи подолання нестабільності курсової політики у банківській сфері / Т. Коломієць, Н. Чемна, М. Подолець // *Облік, фінанси, кредит*. – 2010. – № 1. – С. 56–63.

3. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с., с. 306–308.

4. Ткачук Н. М. Методи управління валютними ризиками банку / Н. М. Ткачук, Ю. І. Стремецька // *Наука й економіка*. – 2010. – № 2(18). – С. 106–111.

5. Управління ризиками банків: монографія у 2 томах. Т. 2: Управління ринковими ризиками та ризиками системних характеристик / [А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. – Суми: ДВНЗ «УАБСНБУ», 2012. – 299 с.

6. Ющенко В., Міщенко В. Управління валютними ризиками. – Київ – Знання. – 2003. – С. 17–30.

ІГОР ЛІЩИНСЬКИЙ

РЕГІОНАЛЬНА СТРУКТУРА БІДНОСТІ КРАЇН АФРИКИ

За економічними показниками країни Африки значною мірою відрізняються між собою. Так, згідно класифікації Секретаріату ООН (Звіт: «World Economic Situation and Prospects 2012») усі країни Африки відносять до країн, що розвиваються (*developing economies*). [1]

Дана класифікація переважно ґрунтується на оцінці Індексу розвитку людського потенціалу (ІРЛП, англ. *Human Development Index*, HDI) – індекс для порівняльної оцінки бідності, грамотності, освіти, середньої тривалості життя й